

WAGADU FO SUDAN

Mariyan - Madi Susoko

Mariyan-Madi SUSOKO

WAGADU FO SUDAN

Editions JAMANA

Dessin couverture : Le Serpent sacré

Wagadu Bida

Maquette de la couverture : Modibo SIDIBE

Editions JAMANA : B.P. 2043 BAMAKO (Mali)

Tel : 22 62 89

Dépôt légal : 4e Trimestre 1988

Bibliothèque Nationale BAMAKO

Copyright 1988

Editions JAMANA

Tous droits de reproduction, de traduction et d'adaptation réservés pour pays

KONO KO

Dantigelikan	7
Lawale waatiw	9
Wagadu jamana	13
Manden JAMANA	17
Sogay Jamana	23
Bamana Korolen	27
Karata	39
Fulaw Buruju	49
Maasina jamana koro	53
Kenedugu	57
Samari	63
Tubabu tile	77
Tubabuw tile murutiw	81

Dantigɛlikan

Gafe in be min kan o ye Mali dinyesira ye : jama-
na in ka dinyelatige temenna cogo min kabini lawa-
le la fo ka taa se bi ma. K'a ta Wagadu tile la, ka
t'a bila Tubabutile la, fanga minnu temenna ka tugu
nyògòn nò fè an ka dugukolo in kan an ka kalimu
bèna se nin kele-kelen bɛɛ ma :

Jamanaba saba, a bɛɛ dawulama : Wagadu,
Manden, ani Soṅay jamana, gafe in be damine n'olu
de ye. O ko an da be se fanga damado ma : Bama-
nanfanga (Segu ni Karata), Fulafangaw (Maasina ni
Laji Umaru ka jaadi). O ko an be se Kenɛdugu mara
ni Samori ka kelew ani Burudaamekelew ma, ka na
a kuncɛ ni Tubabutile n'a murutiw ye.

Nin bɛɛ kera ka temen an ka Mali dugukolo kelen
in kan. An ka kan k'o don ; bawo nin ko korow y'an
ka maaya sigisenw de ye. Ni maa m'i jujon don, i
labanko be geleya.

A ka c'a la finye damado be se ka ye nin ko ko-
ron lakalicogo la ; o be soro kunnafoni soroyoro la
wali a soro cogoya la ; a koni ma lawuli kele koro
si lakununi ma. An benbaw ye koba minnu ke ka te-
men, olu lakalikun ye u ka ke an ma misali ye. U
temenna sira nyuman minnu fe an ka temen olu fe ;
finye minnu sorola u ka walew la an k'an jija o nyo-
gon finyew kana anw soro.

Donnikelaw b'a fo ko adamadenya bangena, a san
800.000 de ye nin ye (san baa keme segin). Nka
sebenni yere bangeni ni sisan ce te teme san
6.000 kan (san baa woro). Folo maaw tun te se-
benni don, o de koson ko korow ma se ka seben k'u
mara. U ma se ka sebenni ke walasa k'u komogaw
ladonniya u ka dinyelatige cogo la.

*
* *

An be bi min na, dinya ko korow caman donnen don an fe gafew de sababu la, folo maaw ye gafe minnu seben ka bila an nye. San 700 Nabi Isa bangelen ko, Larabuw ye dinya bee k'u senno ye. U ye jamana caman kele walasa ka Silameya jense dinya kono. O kele in de sen fe, u sera Afriki kenyeka fe. Larabuw ye fen caman seben an ka jamana ko korow kan kabini san 1000 Nabi Isa ko.

Anw ka jamana ko korow donna an fe cogo di? Jeli de b'a kow lakali. U ka fotaw te kelen ye, nka sege-segeli be se ka k'a la, minnu ni tinye ka surun k'olu woloma. An ka folo donnikela minnu tun be se Larabu sebenni na, olu dow fana ye gafew seben u ka waati cogow kan.

LAWALE WAATIW

Lawale ye waati ye min temenna, n'an b'a kala ma k'a sababu ke sebenw ye, lawale maaw (folo maaw) y'u ka kow seben min kono.

Adamaden ye seben don waati min, an be se k'o wele "lawale nye", bawo o kera ka soro lawale ma se, o kera lawale nye.

Waati minw ka surun an na, an be se k'o waatiw wele ko "lawale ko"; o ye nin san 200 labanw ye.

O la sa, lawale ye saba ye an fe :

A folo : Lawale nye, o be damine kabini Adama-denya bangesan fo sebenni bangetuma.

A filanan : Lawale, o be damine sebenni bange tuma fo san 1800 Nabi Isa ko.

A sabanan : Lawale ko, o be damine san 1800 na, fo ka se an be bi min na.

Lawale nye

1°) Adamadenya bangeni ni sisan ce ye san 800.000 ye (san baa keme segin). Nin waati la, maa tun be se ka baarakemenw dil'a yere ye. O baarakemenw tun be dil'a fe ni fara deselen de ye. Baara were tun te maaw la donsoya ko : ka yaala sogow no fe doron. U tun be balo sogo kene de la, bawo tasuma tun ma don u fe folo. U ka balo tun ye wulakono jiridenw ye fana. U y'u yere kafe, walasa sogobaw faali be nogoya u fe cogo min.

2°) San 200.000 Nabi Isa nye (san baa keme fila), maaw ye do fara u ka donniya kan, u sera ka kala don u ka minenw na, ka tamanw dila ani baarakemenw werew. U tun be janw dila, u be sogow mine ni min ye. U ka dumuni bee kene tun be dun u fe ; u ka donniya tun ma se tobilike ma, nka u tun be sogow wolo bo k'o ke k'u yere sutura. Fini tun